

Cilt: 17 SAYI: 11 KASIM 1989

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

görüŖüŖ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) KASIM 1989
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı *Cem Boyner*

Yazı İşleri Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özol*

Yayına Hazırlayan:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Ekonomik Araştırmalar Bölümü Başkanı
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu:
Bu sayıda:
Nilgün Demirtaş
Avni Demirci
Taylan Kovanlıkaya

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD GÖRÜŞ'ün gösterilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabılır. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres:
Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10
80230 Harbiye - İstanbul
Tel: 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer:
LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE
BASIM İŞLERİ A.Ş.
Tel: 179 67 50 / 8 Hat

Bu Sayıda

TÜSİAD'dan Haberler.....	4
Piyasa Ekonomilerinde Endüstriyel Kalkınma Stratejileri Semineri.....	8
AT'nin En Büyük Sorunu: Bürokrasi.....	24
Avrupa Topluluğu Öldü! Yaşasın Avrupa!	28
Çeşitli Ülkelerde Finans Sistemleri.....	32

TÜSİAD'dan Haberler

Al-Ahram gazetesinden Mr. Mohammed Youssef Türkiye-Mısır ilişkileri konusunda Başkan Cem Boyner ile 3 Ekim 1989 tarihinde bir röportaj yaptı.

Başkan Cem Boyner 3 Ekim 1989 tarihinde İngiltere Konsolosu Mr. Michael Collins ile bir görüşme yaptı.

Başkan Cem Boyner 3 Ekim 1989 tarihinde İsveç Büyükelçisi Mr. Lennard Dafgard ile bir görüşme yaptı.

Başkan Cem Boyner 5 Ekim 1989 tarihinde Türkiye'de faaliyette bulunan Fransız şirketlerinin genel müdürlerinin katıldığı öğle yemeğinde bir konuşma yaptı.

Başkan Cem Boyner 6 Ekim 1989 tarihinde Norveç Büyükelçisi Mr. Nils Bolset ile bir görüşme yaptı.

Başkan Cem Boyner 9 Ekim 1989 tarihinde İTÜ tarafından düzenlenen AT'de Rekabet Kuralları ve Antidamping konulu seminerin açış konuşmasını yaptı.

General Mitterand Başkanlığında Fransız Uzay ve Havacılık Sanayileri Grubu 11 Ekim 1989 tarihinde TUSİAD'ı ziyaret ederek Başkan Cem Boyner, Yönetim Kurulu üyeleri ve bazı TUSİAD üyeleri ile ortak yatırım olanaklarının araştırılması konusunda bir toplantı yaptılar.

Başkan Cem Boyner 12 Ekim 1989 tarihinde Banque Louis Dreyfus'un Direktör Yardımcısı Mr. Hugnes de Croses ve Group Victoire'nin Genel Sekreteri Fabienne Besançons ile bir görüşme yaptı.

Başkan Cem Boyner 19 Ekim 1989 tarihinde Bursa'da BUSİAD'ın aylık geleneksel yemekli toplantısına katıldı ve bir konuşma yaptı.

Genel Sekreter E.İhsan Özol 20 Ekim 1989 tarihinde Commerzbank AG'nin Başkan yardımcısı Dr. Helmuth Töllner ve Türkiye Temsilcisi Norsert Gies ile bir görüşme yaptı.

Genel Sekreter E.İhsan Özol 27 Ekim 1989 tarihinde Brüksel'de UNICE İcra Komitesi toplantısına katıldı.

Polat Holding Yönetim Kurulu üyesi Adnan Polat Ekim 1989 tarihinde TÜSİAD camiasına katıldı.

DÜZELTME: TÜSİAD'a yeni üye olan Sayın Melih Araz'ın kuruluşunu Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası A.Ş., Sayın Kaya Şener'in görevini Turyağ A.Ş. genel müdürü olarak düzeltir, özür dileriz.

Piyasa Ekonomilerinde Endüstriyel Kalkınma Stratejileri Semineri

TÜSİAD 16 Kasım 1989 tarihinde İstanbul Sheraton Oteli'nde "*Piyasa Ekonomilerinde Endüstriyel Kalkınma Stratejileri*" konulu bir seminer düzenlemiştir. Bu seminere konuşmacı olarak katılan Prof. Dr. Geoffrey Carliner, Prof. Dr. Yul Kwon ve Dr. Herman Muegge'nin seminerde yaptıkları konuşmaların birer özeti aşağıdadır:

1990'lı yıllar için Kalkınma Stratejileri (Prof. Dr. Geoffrey Carliner)

Geçen son on yılda, birçok gelişmekte olan ülke ekonomik kalkınmalarını teşvik etmek amacıyla, değişik kalkınma stratejileri uyguladılar. Farklı biçimlerde

saptanan kalkınma stratejileri uygulamaları sonunda, bazı ülkeler son derece başarılı olurken, diğerleri ise kalkınma çabalarında başarısızlığa uğradılar.

Geçmişte çeşitli ülkelerce uygulanan kalkınma stratejilerinden çıkarılabilecek ilk ders, makro-ekonomik istikrarın önemini vurgulamaktadır. Ülke deneyimleri, yüksek enflasyon olgusunun devam ettiği ekonomilerin, uzun dönemde ekonomik kalkınmayı kolayca gerçekleştiremeyeceğini göstermektedir. Şöyle ki, yüksek enflasyon ortamında fiyatlardaki hızlı değişimler, fabrikaların üretim düzeyi ve işletmelerin yönetimi ile ilgili en etkin tekniklerin kullanılması yönünden oldukça yetersiz sinyal verirler. Böylece, firmalar ve tüketiciler enflasyonla mücadele için daha çok zaman ve kaynak harcarlarken, prodüktif üretim için daha az zaman ve kaynak ayırırlar. Böyle bir ortamda, gelecek için planlama yapma olanağı tamamen ortadan kalkmasa bile, uzun dönem için prodüktif yatırım yapma eğilimleri

düŒer.

İkinci önemli nokta, bütçe açıklarının yarattığı tehlikeyle ilgilidir. Vergi ve diğerkaynaklardan elde ettikleri gelirden daha fazla harcayan hükümetler, bütçe açıklarını kapatabilmek için borçlanmaya başvurmak zorunda kalırlar. Özellikle, gelişmekte olan ülkeler bütçe açıklarını kapatabilmek için genellikle para basma yoluna giderler. Bu durum ise, sonuçta enflasyona yol açmaktadır. Merkez Bankası'nın para basması yoluyla bütçe açıklarının kapatılması gelişmekte olan ülkelerde değil, gelişmiş ülkelerde de enflasyon nedeni olmaktadır.

Kısa dönemde mevcut kapasiteden daha fazla yararlanarak yatırımları arttırma olanağı varsa da, uzun dönemde sermaye birikimini arttırmaksızın yatırımları arttırma olanağı pek yoktur.

Uzun dönemde yapılması gereken yatırımların yeni fabrika ve üretim araçlarına yapılmaması sorununun yanında

aynı derecede başka bir önemli sorun uzun dönemde insan sermayesi ve kamu altyapı yatırımlarının yapılmamasından kaynaklanır. Gerçekten sağlıklı olmayan, yeterli düzeyde beslenmeyen ve iyi eğitim görmeyen bireylerin günümüzün modern ekonomilerinde üretken çalışmaları olanağı bulunmamaktadır. Birçok çalışmaların da gösterdiği gibi, insan faktörüne yapılan yatırımın karlılığı fiziksel yatırımların karlılık oranından daha yüksektir.

Geçmişteki kalkınma stratejilerinin uygulamalarından çıkarılacak başka bir sonuç ise, yatırımların tamamına yakın bir bölümünün iç tasarruflarla karşılanması zorunluluğu ile ilgilidir. Şöyle ki, yüksek iç tasarruf oranına sahip olan ülkeler genellikle yüksek yatırım düzeyi, dolayısıyla yüksek ekonomik kalkınma sağlamışlardır. Bununla birlikte geçmişte bazı ülkeler için geçerli olmayan bu ilişkinin gelecek yıllar için kesinlikle gerçekleşeceği söylenebilir.

1982 yılından önce, birçok gelişmekte olan ülke yatırımlarını dışarıya borçlanarak finanse etme olanağına sahipti. Ancak, bu tarihte borç krizinin başlaması ile, sanayileşmiş ülkelerden borçlanma olanağı büyük ölçüde azaldı. Gerçekten, yeni borçlar nedeniyle birçok gelişmekte olan ülkenin yurtdışına yaptıkları faiz transferleri yatırımların karlılığını geçmektedir. Bu nedenle, 1990'lı yıllarda iç tasarruflarla yurtiçi yatırımları finanse etme gereği daha da önem kazanmıştır.

Çeşitli ülkeler yönünden alınacak diğer bir ders ise, ihracatı artırmaya yönelik ekonomi politikalarının üstünlüğü ile ilgili bulunmaktadır. Geçmiş yıllarla ilgili strateji deneyimleri, ithal ikamesi politikasına öncelik veren ülkelerin, ihracatı teşvik edici politikaları uygulayan ülkelere göre, uzun dönemde daha yavaş geliştiklerini göstermektedir. Bu durum, ihracatçı firmaların dünya piyasalarında rekabet edebilmek için üretimde etkinliği arttırmaya

zorlanmalarını gerektirmektedir. Buna karşın, ithal ikamesi politikası uygulandığında, yerli firmalar modern üretim tekniklerini benimsemeden ya da üretim maliyetlerini düşürme gayretini göstermeden, ticaret engelleri ya da gümrük duvarları arkasına saklanarak ithal mallarla rekabet etmektedirler.

Geçmişte uygulanan kalkınma stratejilerinden çıkarılacak en son ders ise, devletin gelişmesi istenen endüstrilerin seçimindeki rolü ile ilgilidir. Japonya ve Kore gibi ülkeler endüstriyel politikalarını belli endüstrilerin geliştirilmesini hedef olarak belirleyerek, hızla kalkınmışlardır. Ancak, bu ülkeler oldukça yüksek tasarruf ve yatırım oranlarına ulaşarak ve yüksek enflasyondan kaçınarak, dışa açık ekonomi politikalarını uygulayabilmişlerdir. Buna karşın, Tayvan ve Hong Kong gibi endüstriyel kalkınma politikalarını uygulamayan bazı ülkeler de oldukça hızlı bir biçimde gelişebilmişlerdir.

Öte yandan, bir ülkede ekonomik kal-

kınma üzerinde olumlu katkıları olan politikaların ya da stratejilerin başka bir ülkede etkili olamayabileceğini belirtmeliyiz. Başarılı bir endüstriyel kalkınma politikası, özel firmalar arasında konsensus sağlamaya yardımcı olacak gerekli bilgilere sahip devlet görevlilerinin varlığını ve ekonomik kalkınmayı teşvik edecek özel çıkarları bağımsız bir biçimde düzenleyecek kuralların konulmasını gerektirmektedir. Öte yandan, belli endüstrilerin kalkınmada hedef olarak seçilmesi, devlet bütçesinden ayrılacak fonların bu sektörlerdeki üreticilere transfer edilmesini zorunlu kılar. Bu nedenle, dünya piyasalarında rekabet edecek malları üretecek endüstrileri yaratma amacıyla kamu kesiminin kullanılması oldukça zordur.

Kore'nin Stratejik Sanayileşme Politikası (Prof. Dr. Yul Kwon)

Kore ekonomisi 1962-1987 yılları arasındaki 25 yıllık dönemde yüzde 8.8 oranında büyümüştür. Kore ekonomisinin hayranlıkla izlenen kalkınma olgusunda

dışsatım, özellikle imalat sanayi ürünleri, sürükleyici sektör rolünü oynamıştır. Şöyle ki, imalat sanayi ürünlerinin dış satımı, her yıl yüzde 31 oranında artarak, 1962 yılında 55 milyon dolardan 1987 yılında 47 milyar dolara erişmiştir. Böylece, 25 yıllık bir dönemde dış satım 800 kat kadar artmış bulunmaktadır. Yetersiz doğal kaynaklarına, oldukça yüksek nüfus yoğunluğuna, bütçesinin önemli bir bölümünü oluşturan savunma harcamalarına ve savaş sonrası karşılaştığı yıkıma ve daha birçok güçlüklerle karşın, Kore bu ekonomik başarıya ulaşmıştır.

Kore'nin endüstriyel kalkınma stratejisi, dışsatımın teşvik edilmesiyle yakından ilgili olup, tamamen karşılaştırmalı üstünlüklerden yararlanmaya dayanmaktadır. Öte yandan, teşvik politikaları karşılaştırmalı üstünlükler yönünden zaman içinde ortaya çıkacak değişmelere uyum sağlayacak biçimde uygulanmıştır. Bu ilkeler doğrultusunda Kore, 1960'lı yıllarda işgücünün yoğun olduğu sanayi

mallarını ihraç eden, ithal ikamesine dayanan ana endüstrilerin kalkındırılmasına önem veren, sanayileşme politikasını uygulamaya koymuştur. 1970'li yılların sonunda bu ilk strateji değiştirilmiş elektronik araç, makina ve kimya malzemeleri gibi hammadde ve enerji kullanımı düşük olan malları üreten endüstriler teşvik edilmiş ve 1980'li yıllarda, otomobil ve ileri teknoloji üreten endüstrilerin geliştirilmesine ağırlık verilmiştir.

Kore, son yıllarda sağladığı yıllık dış ticaret fazlasından ve parasının değer kazanmasından da yararlanarak, gelişmiş ülkelerin uyguladıkları korumacı politikalarla mücadele edebilmek ve karşılaştırmalı üstünlükleri giderek artan alt sektörlerde üretim araçlarını kanalize edebilmek amacıyla, imalat endüstrisi alanındaki bazı yatırımlarını denizaşırı ülkelere kaydırmaya başlamıştır. Öte yandan, dışsatımı artırma politikasının bir parçası olarak hükümet, 1960'lı yılların sonunda dış ticaret şirketlerini desteklemeye başla-

arak, bunların dış ticarete yönelik ekonomik kalkınma stratejisinin başarılı olmasında rol almalarını sağlamıştır.

Kore'de, hızlı ekonomik kalkınma için gerek duyulan fon kaynaklarını devamlı olarak sağlayabilmek için çeşitli vergi teşvikleri ve diğer politika önlemleriyle i tasarrufları teşvik ederek, sonunda dünyada erişilen en yüksek oranlardan birisine, 1987 yılında brüt yüzde 37.4'lk tasarruf oranına ulaşılmıştır. Öte yandan, yabancı doğrudan yatırımları vergi sistemiyle teşvik etmek amacıyla, cömertçe çeşitli teşvikler sağlanmıştır.

1962 yılından beri, Kore'de ekonomik etkinlikler beşer yıllık kalkınma planları tarafından öngörülen hedefleri gerçekleştirecek biçimde düzenlenmiştir. Bu nedenle, Kore'de yapılan yatırımlar önemli ölçüde merkezi planlamacıların hazırladıkları planlara göre yönlendirilmiştir. Bununla birlikte, yatırımların devamlı olarak yapılmasını sağlamak için, çeşitli

teşvikler uygulamaya konulmuştur. Böylece, Kore'nin yatırımlarının oranı, dünyada gerçekleştirilen en yüksek oranlardan birisi olarak 1987 yılında yüzde 29.8'e ulaşmıştır.

Endüstriyel Kalkınma ve Rekabet Durumunda Uluslararası Eğilimler (Dr. Herman Muegge)

Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü (UNIDO) tarafından yürütülen ekonomik araştırmalar ve kalkınma politikalarıyla ilgili öneriler doğrultusunda, işbölümünün uluslararası düzeyde değişmesi ile bölgesel, ulusal ve uluslararası yeniden yapılanma süreçlerine ilişkin olarak, aşağıdaki gözlemler saptanmıştır:

- Tüketim malları ve üretim girdileri fiyatlarındaki değişmeler, yeni üretim süreçleri; büyük ekonomik güçlerin ticaret politikaları; sermaye piyasalarının gelişmesi ve diğer birçok faktör yönünden ortaya çıkan, artan belirsizlik durumu.

**TBMM'NE SUNULAN YENİ
VERGİ PAKETİ İLE İLGİLİ
TÜSİAD GÖRÜŞÜ**

24 EKİM 1989

TBMM'ne sunulan son vergi paketinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 41'inci maddesinin 7 numaralı bendinde yapılan bir değişlikle işletmede kullanılan kredilere ilişkin olarak ödenen faizlerin belli tutarının ticari kazancın tespitinde indirilemeyeceği esası getirilmektedir. İndirim olarak dikkate alınmayacak bu tutar, faizlerin tamamının, yeniden değerleme oranı ile çarpılmak suretiyle bulunacak miktar olarak hesaplanacaktır. Ayrıca söz konusu bentte Bakanlar Kurulu'na, bu bendin uygulanması ile ilgili oranı sıfıra kadar indirme ve kanuni oranına kadar çıkarma yetkisi verilmektedir.

Tasarının gerekçesinde sözü edilen kredi faizlerinin yatırımlar dışında her nevi borç alacak ilişkisinden doğan faizler ile her nevi tahvil faizlerini kapsadığı belirtilmektedir. Tasarıdaki bu gerekçeyle konunun çok daha ileriye götürülmek suretiyle alışlardaki her türlü vade farkları ile peşin satışlarla vadeli satışlar arasındaki farkları içine alacak şekilde

uygulanması da ihtimal dahilindedir.

Ayrıca tasarının gerekçesinde; böyle bir düzenlemeye gidilmesi ile işletmelerin kredi kaynaklarına başvurmalarının cazip olmaktan çıkarıldığı ve bu suretle daha fazla kendi özkaynaklarına yönelmeleri amaçlandığı belirtilmektedir.

Konunun ticari bankalar yönü ayrıca büyük önem arz etmektedir. Şöyle ki; kredi faizlerinin masraf kabul edilmemesi esasen yüksek olan banka kredi maliyetini büsbütün arttırarak, ticari bankaların topladığı mevduatları plase edememekten doğan mevcut güçlüklerine ilave olarak bankalar sistemini daha da zorlayıcı hale getirebilecektir.

Bu tasarı ile Banka ve Sigorta Muamele Vergisinden, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu ve Mevduat Munzam Karşılığında muaf olarak çalışmaları için bankacılık sektörü içinde haksız rekabet konumunda bulunan faizsiz kredi veren finans kuruluşları lehine önemli bir ek

avantaj getirilmiş olmaktadır. Tasarının yasallaşması halinde kısa bir süre içinde kredi kullanan sınai ve ticari işletmeler ve modern bankacılık anlayışı ile çalışan müesseseler yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya kalırken meydan tamamen yaptığı işlemlerde faize faiz demeyerek kar payı gibi tanımlamalar getiren finans kuruluşlarına kalacaktır. Böylece bu kuruluşlar ile çalışanlar yasadan zarar görmezken, modern bankacılık esaslarına dayalı olan kuruluşlara ve onlarla çalışan şirketlere ağır bir darbe indirilmiş olacaktır.

Ayrıca, bankalar bu tip finans kuruluşları ile rekabet edebilmek için yavaş yavaş onların sistemine geçmeye zorlanacaktır.

Öte yandan, tasarı konjonktür içinde işletmelerin cirolarının ortalama yüzde 20'si civarında seyreden finans giderlerinin masraf yazılmayıp adeta kar imiş gibi vergilendirilmesi esasını getirdiğinden bu durum bir yandan tüm

sınai ve ticari şirketler ile bankaları ekonomik olarak çökertirken, diğer yandan vergi kaçakçılığını teşvik edecektir.

Bu yöndeki gelişmelerden bütün sınai ve ticari şirketler, bankalar ve ekonomi zarar görecektir. Tasarıyı ekonomiye indirilmiş bir darbe olarak nitelendiriyor ve ekonominin iflasına neden olabileceğine inanıyoruz.

Her ne kadar tasarı içinde faizler ile ilgili hüküm ile getirilen sakıncaların stokların yeniden değerlendirilmesi hakkındaki düzenleme ile ortadan kaldırıldığı iddia edilebilir ise de, getirilen hükümler dikkatle incelendiğinde, söz konusu oranlar ile arada direkt bir ilişkinin bulunduğunu kabul etmek mümkün değildir. Örneğin; 4 aylık stok ile çalışan bir müessesenin sadece 3 ayı aşan stoklarının dikkate alınacağı düşünülür ise, stokların yüzde 25'inin yeniden değerlendirme oranı olan yüzde 63'ün,

tasarıya göre yüzde 25'i oranında yeniden değerlendirilmesi öngörülmektedir. Yani bu oran yaklaşık yüzde 4 civarındadır. Faiz konusundaki bu tehlikenin böyle ilgisiz tedbirler ile bertaraf edilmesini mümkün görmüyoruz.

Sonuç olarak, yeni yasa tasarısının

- Ticari kredilere başvuruyu önlediği
- Kredi maliyetlerini vergi ile yükselttiği
- Zaten plasman güçlüğü çeken bankaları daha da zor durumda bıraktığı
- Vergi sisteminin karşılıklılık prensibini ortadan kaldırdığı
- Özel finans kurumları lehine ek avantaj yaratarak haksız rekabet yarattığı anlaşılmaktadır.

Yukarda açıklandığı üzere kredi faizlerinin masraf kabul edilmemesi hiçbir haklı sebebe dayanmamaktadır. İşletmelerde mümkün olduğu kadar fazla özkaynak kullanımı esas olmakla birlikte, şirketler bu yöne ekonomik hayatın zaruretleri dolayısıyla gitmektedirler.

Hele kredi maliyetlerinin çok yüksek olduğu gözönünde tutulursa, kredi kullanmakta işletmelerin ne kadar isteksiz oldukları açıkça ortaya çıkar.

Söz konusu tasarı ile, işletmelerin özkaynak kullanımının teşvik edildiği anlaşılmaktadır. Ancak, bütün dünyada ticari banka sistemi iş hayatına kredi verir ve bu kredilerin faizleri de gider yazılırken, ülkemizde niçin bu yola gidildiği anlaşılamamaktadır. 1990 yılında kamu sektörü finansman açıklarının artan oranlarda banka sektöründen sağlanması zorunluluğu da hükümeti bu yola itmiş olabilir. Para ve sermaye piyasasının yüzde 95'inin kamu finansmanına aktarıldığı günümüzde bu oranı indirmek yerine yüzde 98-yüzde 99'a çıkarmaya gayret etmek piyasa ekonomisinin geleceği için çok ağır bir tehdit sayılmalıdır.

Hem banka sistemini, hem de ticari hayatımızı temelden sarsabilecek bu kabil tedbirlerin, iş hayatı ile yeterince istişare

edilmeden ve kamuoyunu hazırlamadan yasalaştırılmaya çalışılması piyasa ekonomisi esaslarıyla bağdaşmamaktadır. Bu konunun gözden kaçmış olmasına TÜSİAD olarak bir anlam veremiyoruz.

AT'na tam üyelik başvurusu yapan hkmetimizin kanunları parlamentoya sevkten önce, AT lkelerinde olduğu gibi ilgili kuruluşlarla iştişareyi Őimdiden usul haline getirmesini temenni ediyoruz.

Beklenen olumlu amaçların ne olduğunu anlayamadığımız bu kanun tasarısının kanunlaşması halinde ekonominin uğrayacağı zararın telafisi mümkün olmayacak boyutlarda olacağına inanıyoruz.

- Yeni rakip ülkelerin ortaya çıkması; daha kısa üretim süreleri ve sürekli yeni ürün geliştirilmesi nedeniyle, giderek artan rekabet durumu.

- Yeni teknolojilere (mikroteknikler, bioteknoloji ve yeni ürün geliştirme gibi) ek olarak, bu tekniklerin kullanımı ve yaygınlaştırılması yönünden ülke içinde ortaya çıkan önemli farklılıklar nedeniyle artan teknolojik açıkların yol açtığı, hızlı teknolojik gelişmeler.

- Yönetim ve üretime ilişkin yeni yaklaşımlara bağlı olarak şirketlerin kendi bünyelerinde uzun vadeli sözleşmeler nedeniyle şirketler arasında ve ekonominin tamamında ortaya çıkan şirket birleşmeleri biçimindeki örgütsel değişiklikler.

- Önemli yapısal değişimlere yol açan, yüksek istihdam düzeyini ya da bunu yeniden gerçekleştirmeye ve aktif politika önlemleriyle gelecek yıllarda istikrarlı ekonomik büyüme oranını devam ettir-

meye yönelik olarak, bütün ülkelerde ortaya çıkan sosyo-ekonomik baskılar.

UNIDO'nun yukarıdaki gözlemlerine dayanarak, uzun döneme yönelik büyüme projeksiyonlarının yapılması ve ayrıntılı kalkınma planlarının hazırlanması işinin son derece güç olduğu kanıtlanmış bulunmaktadır. Bu nedenle ayrıntılı plan çalışmaları yapma yerine; örneğin 2000 yılına kadar bir ülkenin ekonomik kalkınmasının, teşvik edilecek sektörlerin ya da kalkınmasına öncelik verilen bölgelerinin gelecek yıllardaki görünümünü temel almak daha yararlı olabilir. Yukarıda sayılan eğilimlere bağlı olarak, değişen yöntemlerin ve "uluslararası rekabet edebilirlik" kavramının yeniden ele alınması gerekmektedir.

Ulusal rekabet ve ulusal kalkınma gücü terimleri, böylece daha geniş kapsamlı konuları ve geçmiş yılların firmalararası rekabet anlayışına göre, daha geniş bir zaman sürecini kapsar. Bu amaçla, söz konusu kavramın birçok unsurlarını şöyle sıra-

layabiliriz:

Birincisi, uluslararası teknolojik yarışmada önde gidebilmek için, ulusal ekonomi ve sektörlerinin olanakları ve beklentileri ile ilgili bulunmaktadır. Ülke ve firmaların araştırma ve geliştirme kapasiteleri, yeni ürün geliştirilmesi alanındaki rekabet ve yeni üretim tekniklerinin ülke çapında kullanımının yaygınlaştırılması bu alandaki en can alıcı noktalardır.

İkinci özellik, endüstriyel yapıda dinamizm ve firmalar arasında karşılıklı etkilerin yaratılmasını içermektedir. Bu özellikle ilgili olarak endüstrinin tamamının rekabet edebilirliği için, ölçek büyüklüğünden önemli ölçüde yararlanabilen uluslararası nitelikli şirketler ile bunlara mal üreten ve ölçek ekonomilerinden yararlanabilecek küçük ve orta büyüklükte yerli firmaların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Öte yandan, bu kapsamda girişimcilik yoluyla dinamik bir çevrenin yaratılması, yeni şirketlerin ku-

rulması, şirket satınalmaları ve birleşmeleri ile pazarlamanın yerli ve yabancı şirketlerle birlikte yapılması gibi etkinlikler son derece önemli olmaktadır.

Uluslararası düzeyde rekabetle ilgili olarak, mevcut insan sermayesi kaynakları ya da endüstriyi destekleyen hizmet sektörü için yetiştirilen insanların durumu son derece önem taşımaktadır. Gerçekten, bir ülkedeki insan sermayesi kalitesinin endüstrilerin rekabet edebilme sınırını belirlediği gerçeği, günümüzde herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu nedenle, endüstride gerek duyulan becerileri yeterli bir biçimde ve zamanında kazandıran bir eğitim sistemi, uluslararası düzeyde rekabet edebilme yönünden son derece önemli olmaktadır.

Son yıllarda ülkeler, gelecek yıllarda endüstrilerine rekabet edebilme gücünü kazandırabilmek amacıyla, bir yandan serbestleştirme programlarını uygulamaya koyarken, diğer yandan uygun rekabet edebilme koşullarını yaratabilmek için,

bazı sektörlerini desteklemektedirler. Bu amaca ulaşabilmek için teknoloji geliştirme ve yeniden eğitim programlarını uygulamaya koyarak, ayrıca küçük ölçekli endüstrileri destekleyici politikalara ağırlık vermektedirler.

AT'nin En Büyük Sorunu: Bürokrasi

Avrupa Topluluğu'nda oluşturulmasına devam edilen mevzuatın çok geniş olması ilgililerin kağıt dağları ile uğraşmasına neden oluyor. Mevzuat takibiyle uğraşan büro yetkilileri müşterilerine en son değişiklikleri ulaştırmakta büyük güçlük çekiyorlar. Bu nedenle bazen müşteriler büroların, mevzuat değişikliklerini Brüksel'den takip etmelerini istiyorlar.

1992 Tek Pazarı ile ilgili mevzuat çalışmalarını ve iş dünyası üzerinde etkili olacak diğer AT kararlarını yakından izlemek isteyen uluslararası hukuk büroları, danışmanlık firmaları ve araştırma kuruluşları Brüksel'de büro açabilmek için adeta birbirleriyle yarışıyorlar.

Bazı bürolar ise müşterilerine çabuk hiz-

met verebilmek için karar ve önerileri daha taslak aşamasında iken elde ederken, bir çoğu ancak yayınlanmış dökümanları takip ederek Brüksel dışındaki müşterilerine hizmet vermeye çalışıyor.

Brüksel'de iyi iş görebilen hukuk bürolarının verdiği hizmete karşılık aldıkları ortalama ücret saat başına 200 pound dolayında değişiyor. Modern bilgisayar ve haberleşme teknolojilerinin hızla geliştiği günümüzde bilgi alışverişinin daha çabuk ve ucuz olması beklenirken, bu harcamalar tam bir israf olarak nitelendiriliyor.

AT resmi kuruluşlarının çalışma sistemleri de işlerin oldukça yavaş ilerlemesine neden oluyor. Verilerin belli yerlerde toplanması ve bunun için resmi prosedürün işletilmesi günleri alıyor. Ayrıca dökümanların dokuz AT ülkesi diline çevrilerek dağıtılması zorunluluğu işleri daha da güçleştiriyor. Topluluk'la ilgili dökümanların düzenli bir şekilde İngilizce ve Fransızca olarak Brüksel'de yayınlan-

ması bilgilerin Brüksel'de bulunanlar tarafından çok daha kolay elde edilmesine neden oluyor.

Resmi kitapevleri ve Komisyon'un AT ülkelerindeki enformasyon bürolarında Komisyon tarafından hazırlanan çeşitli dokümanlar bulunmaktadır. Brüksel'den bu merkezlere dokümanların ulaşması vakti alırken, bazı bürolar telefonla yapılan siparişleri kabul etmemektedirler.

Tüm bu eksiklikler oldukça dikkat çekmekte ve Avrupa'nın "birliği" için yapılan propogandalara bolca harcanan kaynaklar düşünülürse, bilgi alış verişi konusuna yeteri kadar önem verilmeyişi eleştiri konusu olmaktadır. Kamuoyuna göre yetkililer isteseler bu sorunu halledebilirler.

Sorunun çözümünde yatan en önemli faktör bürokratik engellerin kaldırılmasıdır. İkincisi elektronik veri servislerinin yaygınlaştırılmasıdır. Başlangıçta bu hem pahalı, hem de teknolojik

bakımdan karmaşık gelebilir. Orta ölçekli elektronik sanayi kuruluşlarını teşvik etmek için araştırma projelerini önemli ölçüde destekleyen Brüksel'in bilgi akışının hızlandırılması yönünde önemli katkı sağlayacak projelere kaynak bulabileceği düşünülmektedir.

Ashında kamuya ait bilgilerin kamuoyuna ulaştırılmasında meydana gelen tıkanmalar ve sorunlar serbest piyasa modellerini benimsemiş demokratik toplum prensibine de ters düşmektedir. Olay bu açıdan düşünülürse, sorun acil çözüm bekliyor demektir.

Kaynak: *Financial Times*

Avrupa Topluluğu Öldü! Yaşasın Avrupa!

Berlin duvarının yıkılışı ile birlikte Avrupa Topluluğu da farklı bir biçimde yeniden tartışılmaya başladı. Onikilerin Avrupası; sadece Brüksel'de çalışan 20.000 kişi, yeni vergiler, kurallar ve tereyağ dağları yaratmaktan başka birşey yapmıyor. Bu anlamda da pek işlevli gözüküyor. Doğu Avrupa'daki yeni gelişmeler ile karşılaştırıldığında; teknokratlardan ve tüccarlardan oluşan onikilerin Avrupasının, dar coğrafyası ve ticari hırsları ile birlikte, oldukça geri bir konumda olduğu görülmektedir.

AET içinde bundan böyle yeni gelişmelerin olması beklenmelidir. Herşeyden önce; tek Avrupa fikrine karşı çıkan İngilizler, bu karşı çıkışlarına destek verecek bir olguyu bulacaklardır. Ayrıca, Almanlar da benzeri bir yaklaşım içine girmek

üzeredirler. 1993 Avrupası modelinin uygulayıcısı olarak tek sorumluluğu Fransızların yüklenmesine Almanların daha ne kadar katlanacakları öteden beri merak konusuydu.

1993'de Tek Avrupa'ya ulaşma hedefi artık olmayacaktır. Eğer Avrupa birleşecekse, bu ne soğuk savaş sınırları içinde, ne de politikacılar tarafından oluşturulan keyfi takvim çerçevesinde olacaktır. Bu gelişme Avrupalılara bir alçakgönüllük dersini de veriyor: Tarihe hükmedilemez.

Ancak AET reddedilirse bu sadece gelişen olayların yarattığı şok sonucu olmayacaktır. Bu daha çok, 50'li yılların tipik bir ürünü olduğu için olacaktır. AET, dünyada daha liberal bir hava hakim olmasına karşın giderek daha sosyal-demokrat bir karaktere bürünmesi nedeniyle işlevini yitirmiştir. Doğu Avrupa'nın kapitalizmi benimsediği aşamada; suni bir ortak para yaratma, Batı Avrupa'da tek pazar oluşturma, sosyal engelleri birleştirme fikrinde ısrarcı olmak anlamsızlaşacaktır.

Tek Avrupa düşüncesi tek bir gözyaşı dökülmeksizin tarihe gömülebilir. Bunun yerine kimse tarafından planlanmayan başka bir Avrupa fikri ortaya atılmalıdır. Portekiz'den Baltık ülkelerine kadar uzanan bu yeni Avrupa, iradeci politikadan kaçınan iki güç, kapitalist girişimciler ve ulusal kültürler, tarafından oluşturulacaktır.

Girişimciler 1993 Avrupa'sından bekleyecekleri fazla bir şey olmadığı düşüncesindedirler. İşverenlerin büyük bir bölümü için Brüksel'deki bürokrasi mali ve idari bir yükten başka bir şey değildir. Ayrıca; AET'nin sınırları girişimcilerin gerçek pazarlarını kapsamamaktadır. AET'nin Doğu Avrupa, ABD ve Japonya'dan soyutlanması riski ortadan kaldırılmalıdır. Böylesi çok daha iyi olacaktır. Daha dar kapsamlı bir Avrupa'nın oluşturulması, Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği pazarını tehlikeye atmak anlamına gelecektir.

Dahası; etnik, dil ve kültür farkları ile yeni

bir ulusal kùltürler Avrupasının oluşturulması, AET dũřüncesine tamamiyle yabancıdır. Macarlar, Almanlar, Polonyalılar da kùltürel kökenleri itibariyle kendilerini Avrupalı olarak görmekte-dirler.

Yeni Avrupa, AET'den daha az sorunlu, daha çok heyecan verici; ancak kuşkusuz daha az barışsever olacaktır. Son gelişmeler Avrupalıları bundan böyle daha farklı bir Avrupa'yı dũřlemeye zorluyor. Bu yeni Avrupa; tek tip olmaktan biraz daha uzak, ancak daha konfederal bir yapıya sahip olacaktır. İstekleri yönlendirebilmenin tek yolu budur.

Kaynak: *Guy Sorman, Le Figaro*

Çeşitli Ülkelerde Finans Sistemleri

Finans sistemleri aralarındaki bazı benzerliklere rağmen, ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedirler. Her ülkede bir merkez bankasının yanısıra mevduat ve kredi kurumları, tasarruf kurumları, yatırım kurumları, menkul kıymet piyasası ve resmi olmayan finans kuruluşları sistemin diğer temel öğeleri olarak yer almaktadırlar. Sigorta kurumları da finansal sektörün bir parçası sayılmaktadır.

Finans sistemlerinin kurumsal yapısının seçilmiş ülkeler itibariyle bir karşılaştırması Tablo'da gösterilmiştir. Görüldüğü gibi gelişmekte olan ülkelerde bankaların finansal aktifler içindeki payı gelişmiş ülkelere göre daha büyüktür. Rakamsal olarak ifade edilirse, bu pay gelişmekte olan ülkelerde yüzde 48, gelişmiş ülkelerde ise yüzde 37'dir. Merkez bankası dahil edildiğinde, gelişmekte

olan ÷lkelerde bankacılık sektörünün payı daha da artmaktadır. Sözkonusu ÷lkelerde merkez bankasının tüm finansal aktifler içindeki payı yüzde 20 civarındadır. Bu pay gelişmiş ÷lkelerde ancak yüzde 3 dolayındadır. Bunun yanında, gelişmiş ÷lkelerde bankacılık dışı faaliyet gösteren aracı kurumların (nonbank intermediaries) ve tasarruf kurumlarının toplam finansal aktifler içindeki payı gelişmekte olan ÷lkelere göre daha büyüktür.

Para ve sermaye piyasaları yatırım ve tasarruf kurumları için uygun yatırım araçları sağlarlar. Her ticari banka yarattıkları tasarruf ve kredi olanaklarıyla finans piyasalarının sağlıklı işlemesine katkıda bulunmaktadır. Finansal sektörde faaliyette bulunan çok çeşitli kurumlar arasında yaratılacak rekabet ortamı önemli bir teşvik unsurudur.

Para piyasaları geniş ölçekli firmalara ve bankacılık dışı faaliyet gösteren kuruluşlara kısa vadeli ve yatırım amacına

yönelik kaynak sağlayabilir. Böylece ticari bankaların geleneksel mevduat olanakları daha verimli ve rekabetçi ortamda hareket kazanmış olur. Firmalar daha sağlıklı ortam içinde çalışma olanağı bulabilirler ve büyük bankaların piyasaya hakimiyet güçleri azalmış olur. Sonuç olarak sermaye piyasaları gerek tasarruf ve gerek yatırım yönünden finansal sistemin daha aktif çalışmasında önemli bir role sahiptirler.

Verimli bir finans piyasası için rekabet ve bu çerçevede uygun bir hizmet düzeninin varlığı da şarttır. Bunun için bankacılık sektörünün büyümesini önlemekten çok, hükümetlerin para ve sermaye piyasalarındaki kurumları teşvik ederek rekabeti arttırmaları gerekir.

Kaynak: *The World Development Report 1989*

GELİŞMİŞ ÜLKELERİN FİNANSAL SİSTEMLERİNİN KURUMSAL YAPILARI (1985)

Finans Sistemlerinin Toplam Aktiflerinin Dağılımı

GSMH'daki Payı

ÜLKE	Finans Sistemlerinin Toplam Aktiflerinin Dağılımı							Net Finansal Menkuller	Toplam Dış Borçlar
	Merkez Bankaları	Mevduat Bankaları	Uzmanlaşmış Kredi Kurumları	Gözümlü Tasarruf Kurumları	Ortak Yatırım Kurumları	Uzun Vadeli Menkul Kıymetler			
Avustralya	5	31	14	17	1	33	-	-	
Kanada	1	33	2	26	8	30	165	-	
Fransa	6	56	10	7	5	16	109	-	
F.Almanya	4	41	14	9	2	30	158	-	
Japonya	2	45	9	6	7	30	158	-	
İsveç	4	27	18	16	1	35	-	-	
İngiltere	1	35	1	26	3	34	188	-	
ABD	2	28	7	19	4	40	210	-	
Ortalama	3	37	9	16	4	31	188	-	

Kaynak: IMF